

Kainuun maakuntasuunnitelman 2045, maakuntaohjelman 2026-2029 ja ympäristöselostuksen hyväksyminen

Mhall 24.11.2025
65/07.03.00/2024

Kokouksessa käsitellään lausuntojen perusteella muokattu ehdotus Kainuun maakuntasuunnitelmaksi 2045, maakuntaohjelmaksi 2026–2029 ja sen ympäristöselostus.

Muokatut asiakirjat ovat asiakohdan liitteinä. Lausuntojen perusteella tehdyt muutokset on muokattu punaisella värillä. Myös lausunnot ja niiden vastineet -asiakirja on kokousaineiston liitteenä.

Taustaa

Maakunnan liiton tehtävänä on laatia maakunnan pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin perustuva maakuntaohjelma, jossa tarkennetaan maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa.

Maakuntaohjelmaan sisältyy tai sen yhteydessä laaditaan maakunnan älykkään erikoistumisen strategia. Maakuntaohjelman sisällön rakennetta, valmistelua ja aikataulua koskevat määräykset sisältyvät valtioneuvoston asetukseen alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (797/2021, 14§).

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, muiden viranomaisten sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden tahojen kanssa. Maakunnan alueella toimivien viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista (Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021)).

Maakuntaohjelmaan kirjattuja tavoitteita ja toimenpiteitä toteutetaan vuosittain tarkennettavalla maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmalla, jossa linjataan kriittisimmät maakuntaohjelman mukaiset kehittämisen kärjet, tavoitteet ja toimenpiteet. Näitä toteutetaan mm. EU:n rahoitusohjelmien, kansallisin aluekehittämisen ja eri rahastojen varoin sekä edunvalvonnan keinoin. Lisäksi Kainuun maakunta ja valtioneuvosto tarkentavat vuosittain aluekehittämisen keskusteluissa (ALKE) maakuntaohjelman painopisteet ja kriittisimmät ohjelman mukaiset kehittämisen kärjet, joiden toteuttamiseen voidaan sopia yhteisistä toimista.

Valmisteluprosessi

Maakuntahallitus käynnisti Kainuun maakuntasuunnitelman ja -ohjelman laatimisen kokouksessaan 18.3.2024 § 56. Samalla hyväksyttiin laadinnan työsuunnitelma sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS).

Valtioneuvoston aluekehittämispäätös 2024–2027 sekä Petteri Orpon hallituksen aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet on huomioitu suunnitelmaa ja ohjelmaa laadittaessa. Maakuntaohjelman laadinnassa on noudatettu Työ- ja elinkeinoministeriön antamaa ohjeistusta VN/25905/2024-TEM-1.

Maakuntahallitus on käsitellyt työstettävänä olleita maakuntasuunnitelmaa ja -ohjelmaa kokouksissaan 13 kertaa käyden niitä koskevaa, valmistelemaa keskustelua. Maakuntavaltuusto on pitänyt asian tiimoilta kaksi valtuustoseminaaria ja maakuntahallitus yhden iltakoulun. Maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen käsittelyjen ajankohdat löytyvät ympäristöselostuksesta.

Kainuun maakuntasuunnitelma ja -ohjelma on laadittu laajan vuorovaikutteisena prosessina yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Ohjelman laatimiseen liittyvä osallistaminen ja kuuleminen on toteutettu OAS:n sekä työohjelman mukaisesti.

Kainuun SOVA-työryhmä (suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointityöryhmä) on kokoontunut useasti maakuntasuunnitelman ja -ohjelman valmistelun aikana ja antanut palautetta ohjelman valmisteluun. Vaikutusten arviointi on ollut kiinteä osa valmisteluprosessia ja sitä on tehty koko ohjelman laadinnan ajan valmistelijoiden ja Kainuun SOVA-työryhmän toimesta. Vaikutusten arviointi (sis. ympäristönäkökohdat) ja ympäristöselostus ovat vaikuttaneet omalta osaltaan maakuntaohjelman sisältöön.

Maakuntahallitus päätti kokouksessaan 8.9.2025 § 150 asettaa maakuntasuunnitelman ja -ohjelman luonnokset sekä ohjelman ympäristöselostuksen julkisesti nähtäville 10.9.-13.10.2025 väliseksi ajaksi ja pyytää niistä lausunnot aluekehittämisen ja ohjelmatyön kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja ohjelmaa toteuttavilta keskeisiltä yhteisöiltä SOVA-lain (200/2005) 9 §:n mukaisesti

Asiakirjat olivat lausuttavina Lausuntopalvelu.fi -palvelussa. Lausuntokierroksen aikana kuultiin erikseen alueen kuntia.

Maakuntasuunnitelman ja -ohjelman sisältö

Maakuntasuunnitelman vision mukaan vuonna 2045 innovatiivisessa muuttovoiton ja monipaikkaisuuden Kainuussa on vapaus ja mahdollisuudet luonnonläheiseen merkitykselliseen elämään. Kainuulaiset arvot, positiivisuus, koko Kainuun huomioiminen, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys ovat vision ytimessä. Arvojen noudattaminen on vision saavuttamisen ehdoton edellytys.

Maakuntaohjelmaan on sisällytetty suunnitelman mukainen visio vuoteen 2045 ja Kainuun kriittiset menestystekijät pitkällä tähtäimellä. Maakuntaohjelma sisältää myös Kainuun Älykkään erikoistumisen strategian. Maakuntaohjelma jakaantuu kolmeen tavoitteelliseen kehittämisteemaan:

- Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu
- Turvallinen, saavutettava ja vetovoimainen Kainuu
- Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu.

Kehittämisteemat sekä niitä toteuttavat tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet vievät maakuntaa kohti Kainuun 2045 -visiota.

Lausunnot ja niiden vastineet

Nähtävilläoloaikana mielipiteensä asiakirjoihin ja niiden sisältöön jätti 37 tahoa. Lausuntoihin on laadittu vastineet ja annettu palaute on huomioitu ohjelman viimeistelyssä.

Lausunnonantajat kiittävät Kainuun maakuntasuunnitelman 2045 ja Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 luonnosten laadukasta valmistelua, selkeää rakennetta ja asiantuntevaa, eteenpäin katsovaa, otetta.

Lausuntojen mukaan ohjelmassa alueen ja toimintaympäristön haasteet ja mahdollisuudet on hyvin kuvattu. Strategiset tavoitteet ja kehittämisteemat tukevat maakunnan pitkän aikavälin visiota. Kainuun kehittämistyön arvopohja sekä kriittiset menestystekijät ovat hyvin huomioitu. Yhteistyön ja yhteyksien kehittämisen tarve, tasa-arvoinen aluekehittäminen sekä kokonaisturvallisuus nousevat esiin vahvuuksina.

Osaamisen kehittäminen, koulutuksen monipuolistaminen ja osaavan työvoiman saatavuus sekä elinkeinojen vahvistaminen, kansainvälistyminen ja innovaatioekosysteemit saavat laajaa kannatusta. Saavutettavuuden parantaminen, hyvinvointi, kulttuuri, osallisuus sekä ympäristövastuullisuus ja kestävä kehitys nousevat keskeisinä teemoina hyvin esille.

Valmisteluprosessia kiitetään osallistavaksi ja avoimeksi. Sidosryhmien, kuntien, järjestöjen ja nuorten osallistaminen sekä laaja vuoropuhelu nähdään prosessin ja ohjelman vahvuutena. Yhteistyön merkitys korostuu niin aluekehityksessä, koulutuksessa, elinkeinoelämässä kuin hyvinvoinnin edistämisesäkin.

Lausunnoissa korostui tarve konkreettisemmille tavoitteille ja toimenpiteille mm. luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, ilmastotavoitteiden vahvistamiseksi sekä väestökehityksen ja tasa-arvon haasteiden ratkaisemiseksi. Ohjelman strateginen taso kuitenkin määrittää sen, että ohjelmaan ei sisällytetä kovin yksityiskohtaisia toimenpiteitä, vaan niitä määritellään erillisissä, aihekohtaisissa ohjelmissa ja tiekartoissa.

Ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä on palautteen perusteella tarkennettu mm. luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen hillinnän suhteen. Hyvinvointi -osiossa liikunta on nostettu omaksi kehittämiskohteeksi. Ohjelmaan kaivattiin myös selkeämpää koulutuksen kehittämistä, elinkeinojen vahvistamista, infrastruktuurin parantamista sekä rahoituksen turvaamista. Monet kunnat korostivat tie-, rata-, lento- ja laajakaistayhteyksien merkitystä koko maakunnan elinvoimalle. Lausunnonantajat painottavat myös yhteistyön ja osallisuuden lisäämistä ohjelman toteutuksessa. Lisäksi feministisen elinvoimapolitiikan vahvistamiseen, segregaaation purkuun ja naisten yrittäjyyden tukemiseen kaivattiin lisää konkretiaa, samoin nuorten sukupuolirakenteen välisen tasapainon saavuttamiseen. Yliopistotasoisien koulutuksen kehittäminen nähtiin haastavana, ja hybridimallit sekä kansainvälisten opiskelijoiden integrointi työelämään kaivattiin vaikuttavampia toimia.

Maakuntaohjelman ympäristöselostukseen kohdennetussa palautteessa korostuivat ekologisten vaikutusten sekä ympäristön nykytilakuvauksen täydentäminen. Ympäristöselostuksen katsottiin kuitenkin täyttävän SOVA-asetuksen 4 §:n sisältövaatimukset (Kainuun ELY-keskus). Palautteen perusteella mm. ympäristöselostuksen nykytilan osuudessa täydennettiin Kainuun metsien merkitystä, Kainuun luonnon kuvausta, luonnon monimuotoisuuden tilaa sekä avattiin eri ohjelmien merkitystä alueen kehityksessä. Myös kokonaisvaikutusten arviointia täydennettiin.

Maakuntaohjelman seuranta

Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 ja toteutumisen seurannasta vastaa Kainuun ennakointi- ja seurantaryhmä. Maakuntaohjelman toimeenpanossa vahvistetaan tiedolla johtamista ennakkoinnista ja seurannasta saatavan tiedon avulla sekä kehitetään ennakkoinnin ja tilannekuvan laatimisen yhteistyötä. Kainuun tilannekuvasta ja kehitysnäkymistä raportoidaan maakuntahallitukselle ja -valtuustolle vuosittain. Ohjelman ulkoinen arviointi tehdään maakuntaohjelmakauden loppupuolella.

Lisätietoja

Lisätietoja antavat maakuntajohtaja Riikka Pirkkalainen, puh. 040 539 5090, vs. aluekehitysjohtaja Anna-Riikka Karhunen, puh. 040 509 7606, suunnittelujohtaja Sanna Schroderus, puh. 044 710 0873, aluekehityspäällikkö Paula Karppinen, 044 710 0867 sekä maankäyttöasiantuntija Teppo Törmä, puh. 044 4100 731 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus

Maakuntahallitus hyväksyy ehdotukset Kainuun maakuntasuunnitelmaksi 2045, maakuntaohjelmaksi 2026–2029

ja ohjelman ympäristöselostuksen Kainuun maakuntavaltuustolle edelleen päätettäväksi.

Maakuntahallitus valtuuttaa Kainuun liiton viraston tekemään maakuntahallituksen kokouksessa esittämät muutokset sekä tekemään tarvittaessa ohjelman laatua parantavia stilistisiä muutoksia tai teknisiä korjauksia lopullisiin suunnitelma- ja ohjelmaehdotuksiin ja ympäristöselostukseen.

Tämän asian osalta pöytäkirja tarkastetaan kokouksessa.

Maakuntahallituksen päätös